

## POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden este (vasárnap kivételével).

Árma mindenütt 1 krajczár.

Előfizetési ára:

Helyben házhöz hozva vagy vidéken postai szétküldéssel: egy hónapra 60 kr.

## Esti Hírlap

Szerkesztőség, kiadóhivatal és nyomda  
V. ker., Honvéd-utca 4. szám.Szerkesztési órák:  
délután 10 órától délután 8 óráig.

Kiadóhivatal nyitva egész nap.

Szerkesztési telefon: 686.

Kiadóhivatali telefon: 882.

## Glória!

Nemzeti zászlók lobognak; kokárda a szívek fölött. Üdvriadás zug. Ünnepeink. Az idő szülte nekünk márczius 15-ikét ünnepeül. Apáinktól nyert örökségünkért ez hálaadó nap. Tedeum és Glória!

Kegyelet, hála, hazafiság, a mikor hangtalan és mozdulatlan, ez kihalása mind e fölséges erényeknek.

Ötven esztendő a história borostyána már belepte. A mi akkor történt, ércztáblába és ennél még mélyebben, a szívekbe véste. A kik akkor éltek, azoknak megillett, hogy nagygyá tették korukat. A kik akkor meghaltak, félistenekké magasztaltattak. Horpadó sirokból emlékoszlopok nőttek ki. Csatatéren diadalmi obeliszkok. Hamvadó porok gránittá és bronz-éreczé változtak. A nagy idők döngő ágyuiból lettek a harangok, melyek zsolozsmák és zsoltárok énekletére hívják össze a hiveket. Érczek torkának döngésén és harangok malasztos zugásán is tulharsog egy szózat: «Talpra magyar!» A költő szava!

Politika, taktika és egyéb fogalmak meg czélatok; idők, körülmények tövéből kisarjadzó mellékhatások elfednek, ráborulnak a tünevényes időknek földre szállt fényes plánéitára, hogy megőrizze őket a halhatatlanságnak. De a költő eget kér. Petőfi ragyogása minden oportunitáson áttündököl. Oly intenzív és fölséges, hogy a híres fátyollal leborítani még a kísérlet vakmerősége sem merészelte. Tökéletes nagyságához semmi sem hiányzott, világra szóló hir ragadta szerte nagy szellemét. Erőszak dicsőségét el nem kobozhatta, száműzetésbe nem vethette. Disputa, pártoskodás érintetlenül hagyta, hozzányulni nem mert. És noha fegyverrel kezében hullt el, nem vizsgálták, hány próbás a fegyvere. Petőfi pedig a forradalom költője, ki a szabadságot és harcot énekelte. Viharzó lelkehez adta kegyes végzete a forradalmat, mint legméltóbbat, hogy lelke fölszállásában a csatatéren dicsőülhessen meg. Legendája a forradalomnak, s ő szent és sérthetetlen benne, a kihez csak a glória fér.

Külön ünnep jut Petőfi glóriájának. A sajtószabadság ünnepe, mely márczius 15-ikének szentsége. Ötven év előtt ezen a napon a nagy eszmények, az országot ujjaalkotó hatalmak már összegezve várták, hogy mint vívmányok holdogítsák a nemzetet. Kossuth márczius 3-ikán már megtartotta örökké emlékezetes beszédét a pozsonyi országgyűlésen. «Emeljük fel politikánkat az események színvonálára!» kiáltott. Előterjesztette a felséghez intézendő feliratot: adjon ő felsége felelős miniszteriumot Magyarországnak; adjon alkotmányt Ausztriának! Kossuth beszédét olvasták fel Bécsben márczius 13-án. «Alkotmányt!» zuggott a bécsi nép, s kitört a forradalom és megbukott Metternich. Márczius 14-ikén Pozsony ünnepele Kossuthot, ki a «Zöldfa» fogadó erkélyén rámutatott gr. Bathhány Lajosra: «Köszöntések Magyarország miniszterelnökét!»

A történelem és nemzeti tényezők mind összeműködtek. A világesemények sodrában együvé jutott Bécs, Pozsony, Pest és a Génusz. Ah, a Génusz készen találta Magyarországot s diadalmasan vonult be. A költő elébe énekelte a riadót: «Talpra magyar!» Megértették. Pest, a kicsiny provonciális város, a népfélség székhelyévé, az ország fővárosává lett. Vér nélkül kivivott néhány óra alatt egy nagyszertű forradalmat. Szétszagatta a sajtó béklyóját. A fölszabadt sajtó első terméke: «Mit kíván a magyar nemzet?» Utána pedig a válasz: «Talpra magyar!» Kiszabadította a sajtó-cenzura rabját, Táncsics Mihályt börtönéből. A sajtó szabadságáért, a gondolatok, eszmék szárnyáért küzdött már régen Magyarország. Kossuthot is e küzdelemért börtönözték be. A tollnak fegyvere harcolt legelő. Ennek szabadsága márcz. 15-ikén született meg. Tehát ötven év óta hirdetheti a sajtó szabadon az ígét, az igaz, hogy nem szakadatlanul.

Petőfi személyesül a sajtószabadság. Ő köztünk él képmásban, érczen, könyvben. Azt hisszük, a lelkekben is, melyekben az eltávolítás nem ritkaság.

Milyen tradíció ötven évről! Milyen zsidbadság nélküli szellem! De félszázad sok és vastag rétegeket rak le, nagy a távolság is. A kik akkor fiatalok voltak, részint félistenekké lettek, részint elmúltak, részint megöregedtek. Ma az öregek az okosak, az erősebbek. A márcziusi fiatalok bevégezte szerepét. Ma nem a lelkesedés a szó, hanem az intelmek és óvatos tanácsa. A tettek neve tapintat. A «Talpra magyar» helyett megrágtott szó. Az áhitatot azonban megőrizte ez a nemzedék is.

Emlékezzünk hát meg az 1848-iki tavaszról és az 1898-iki tavasz enyhe levegőjében szárnyaljon apáinkért a lelkesedés, kik dús örökséget hagytak ránk. A hit fakadása buzogjon. A haza földje megtermi a virágokat a szentelt porok fölött, s gyűjtsük koszoruba a dicsőknek, a hősöknek, a legnagyobbak és a költőnek, a siroknak, emlékoszlopoknak. Koszoruzatlanul maradni ezeknek nem szabad.

Glória nekik! Es tegyük hozzá: veni sancte!

## A szabadság ünnepe.

## A főváros képe.

Ködben kezdte bontogatni a főváros zászlódíszt. Tíz óra felé a nap széjjel oszlatta a párát s akkor tűnt fel az egész impozáns kép. Éjjelen át csaknem minden ház erkélyén — ablakán trikolórok, díszítések, szőnyegek, bukkantak ki, némely palota szinte roskadni látszott a teher alatt.

A díszben pompázó hársorok közt csak az állami épületek feketéltek. A nyugati és keleti pályaudvartól kezdve a miniszterelnökségi palotáig minden közhivatalban ugy folyt a munka, mint rendszeren s a zászló kitűzését még az esetleg állami épületben levő kereskedőknek sem engedték meg. Csak a nemzeti színház frontján tűnt fel egy trikolór: a színházi fodrász tűzte ki. Csöndesek voltak az állami gimnáziumok, reáliskolák, a kuria épülete, a miniszteriumok, sőt a lánczhíd is, melynek oroszlanai

csöndesen nézték a zászlódíszen viruló Ferencz József teret.

De a magánépületek között is akad, amely megpróbálta magát kivonni az ünneplésből. A Festetich és Esterházy palota a lovarda mellett szinte dacolt az ott a délelőtti gyűlésre összegyűlt függetlenségi polgársággal. Az arisztokrata negyed különben sem volt nagyon zajos. Annál jobban hatottak a szépen földszített Károlyi, Andrássy, Zichy paloták. Az egyetem-téri Károlyi palota teli volt zászlókkal szőnyegekkel, bársonydiszítéssel. A Teréz-köruti Bathány palota is szépen volt dekorálva, de a legnagyobb feltűnést bizonyonyal az a két zászló keltette, mely a Kóburg palotán lobogott. A magasabb arisztokrácia tartózkodásával ünnepelt Schossberger báró persz konzul, aki elfelejtett lobogót vásárolni.

A városháza, a református, az evangélikus, a ferenczrendi, a Mátyás stb.

templomi mind egy-egy hatalmas zászlóval vett részt a nemzeti ünnepeben csak a tót templom maradt el) s kitétek magukért a dunagőzhajózási társaság, a sikló, a Nemzeti kaszinó, Samassa érsek, a tőzsde, a bankok.

Legélénkebb volt a belváros s a szabadságharc helyei: a Kossuth Lajos utca, a Városházter, Egyetemter és Petőfi-ter. Mikor a szellő meglobogtatta a trikolórokat, szinte széjjel áraszt a három nemzeti szín. Az utcákon mindenütt eleven élet pezsgett. Kokárdás, magyar ruhás ifjak jártak, minden sarokon alkalmi dalokat és jelvényeket árultak, az iskolai ifjuság csoportokba verődve nézte végig a feldisített utcákat, közbe egy-egy ünnep széjjelvaló közönsége a fővárosnak szokatlan ünnepi külsőt adott, amelyet a bezárt boltok csak emeltek.

A legtöbb üzlet ajtaján, vagy kirakataiban a következő felírás van:

## A z ü z l e t

márczius 15-iki

50 éves nemzeti ünnepeink miatt

zárva.

A Károlyi grófi család egyetem-utcai palotája ünnepi díszbe öltözött. Ahány ága van a Károlyiak grófi koronájának (tizenegy) annyi nemzeti zászló lobog a homlokzaton. A pálmákkal gazdagon díszített erkély közepén két színehagyott, szakadozott zászló van kitűzve, melyek kiválnak a többi közül; ezek 1848-ból megőrzött ereklyék, melyek ott lobogtak a palotán, mikor Kossuth Lajos bevonulását ünnepele. A homlokzat egyetem-téri oldalán három ablak élővirággal és szőnyeggel van fölékesítve. Ez a három ablak özvegy Károlyi Györgyné szül. Zichy Karolin grófné, a szabad-

ságharozó kimagasztó alakjának lakosságához tartozik.

Sokan keresték fel a nevezetes pontokat, a Csigát, a nemzeti pártkört, a Heckenast nyomdát, a helytartótanács épületét, a budai sáncokat, s b. a melyeknek legtöbbjéből persze már csak az emlék maradt meg. Az egykori Pilvaxnak is sok bámulója akadt. Ma persze csöndes volt, csak a rendes társaság reggelizett az ablakokban s egy zászló hirdette, hogy ez a hely egykor nevezetes szerepet játszott a nemzet történetében.

### Petőfi ünnepe.

A szabadság ötvenedik születése napját Petőfi Sándor halhatatlan emlékének szentelte a nagy költőrel nevezett irodalmi társaság, az Otthon és a Népszabadság ünnepély bizottsága.

Együttes ünnepet rendeztek a Vigadó nagy termében a mai naphoz méltó ünnepi programmal.

Tudósítónk jelentése mindezekről így hangzik:

Már korán délelőtt valóságos kis népvándorlás indult meg az ünnepség színhelyére. A várakozás izgatottságától kipirult arcú hölgyek, frakkos és díszmagyarba öltözött urak nagy tömege özönlött mindenfelől a város lobogódiszt öltött napsugaras utcáin át a Vigadó felé, hogy részt vegyen a népszabadság halhatatlan lantosának emlékét dicsőítő matinéen.

Az ünnepségnek program szerint 11 órákor kellett megkezdődnie. A vigadó oszlopcarnokos, hatalmas terméi azonban, amelyeket mesteri módon Zala György művészi keze díszített az alkalomra, már jóval az ünnepély kezdete előtt zsúfolásig megteltek díszes közönséggel.

A karzatokat szép asszonyok, szép leányok tavaszi toalettel szegélyezték a csarnok ünnepies komolyságát jótékonyan ellensúlyozó bájos tarkaságban. Az oszlopos csarnokot a diákság foglalta el tömött sorokban, a nagyteremben elhelyezett székek százait a hölgyközönség és a notabilitások számára tartották fenn.

Az első padsorokban ott ültek; Szilágyi Dezső, Károlyi Tibor gróf a főrendiház alelnöke, Zsilinszky Mihály államtitkár, Lipthay Béla báró, Gerlóczy Károly, Dárdai Sándor, Szily Kálmán, Tóth Lőrincz, Csáthay Ferencz, Bárony István, Pósa Lajos, idős Abrányi Kornél, Borszecki Soma és Temérdek. (Jeszzenszky Danó.)

A pálmák és délnövények között emeltek dobogót az elnökség és az ünnepi szónokok számára. A dobogó közepén valóságos pálmalugasban Petőfi mellszobrát helyezték el, a dobogó mellett pedig azt a szerény kézi sajtót állították fel, amelyen 1848. márcziusában a szabad sajtó első terméke látott napvilágot. Előtte szedés és egy levonata a *Talpra Magyaroknak* és a 12 pontnak. Dörgő éljen és zugott végig a terméken, amihor Jókai Mór, az ünnepség első szónoka, a dobogón megjelent. Azután hirtelen csend támadt. Olyan, hogy a légy dongását is meg lehetett volna hallani. Jókai beszélni kezd. És amint beszél, zengzetes szava nyomán, melyekkel a nagy múlt emlékeit varázsolja elénk, látványos hangulat kél a terméken és a felszárad előtti márczius lelkesedése tölti el a szíveket. Ezerszeres éljen reszketteti meg a levegőt, a mikor az ősz költő fejedelem beszédének végére ér. A hölgyek kendőiket lobogtatják feléje, a férfiak megmegújuló tapsokkal és éljennel ünneplik Jókait, a ki meghatottan, hajongva kö zöni meg az ovációkat.

Jókai Mór feláll, falrengető, hosszas tapsal fogadják. Ő olvasni kezdi:

Márczius 15-ike 1898.

Istennel kezdem! Felszállok lelkemmel a csilagok urához, hátát adandó, hogy ezt a napot meghagyta érnem.

Felszárad mult el azóla, hogy elhangzott ez a három egység, szabadság, testvériség, egyenlőség! Mi volt márczius tizenötödike ezelőtt 50 esztendővel. A sajtó szabadság karácsonya. Ott feküdt ő is a jászolban.

Azután elmondja, hogy a népszabadságnak három ünnepnapja van. Márczius 15, Április 11, május utolsó napja. Ma a mi ünnepünk van, sajtó munkásai! Távol van tőlem minden nem akarok idegen pávatollakat feltűzni egyszerű hollótolakkal ékeskedem. Hogy nálamnál hivottabak, hogyan készítettek elő ezt a nagy napot, ezt ő mind elmondotta, megírta, nyomtatásban közrebocsátotta. Tőlük jött az ébresztő szó, ami érdemünk csak az, hogy felébredtünk. Azután remiszenciákat mond el a nagy napról, önmagát mindig csak így aposztrofálván: »Egy, aki talán most is jelen van!« *Petőfiről* és *Vasváriról* szól legelőbb. A költőről és a szónokról, akiknek emlékét meg kell szentelnünk. Neveiket nem őrizi go'hai almanach, de amíg világ világ lesz, ez a nap a Petőfi napja marad. Le is tűntek a nagy alakok, csak a sajtó maradt itt védelmezni a szabadságot.

Most már a sajtó nagy hatalom pályája: hivatás, jutalma; vagyis. Nem támaszkodik többé koldusmankóra. Hej! pedig ez a mankó fegyver volt a kézben, hogy nem támaszkodhatom rá örökre sajnálóm!

Ezután egy Deák anekdotát mond el a nagy idők jellemzéséről. Majd áttér ismét a mai ünnepre, mondván:

— Meajünk el a Petőfi szobrához, vigyünk koszorút annak, aki a mi szabadságunk születését elősegítette!

Kis csutorát vett elő zsebéből és abból valami orvosság felét ivott.

Majd így folytatja: Hordozzuk meg egyszer végig utcáinkon a zászlót, amelyen ez volt írva, legyen béke, legyen szabadság. Igyen testvériség és egyenlőség! A honfoglaló Árpád és a hét vezér híres esküjével végezte roppant hatást keltő szavait.

Barbók Lajos, a Petőfi társaság elnöke szavalt a apotheozisát.

Petőfi szelleméhez fordulva, így végzi:

Tudnád-e dalolni, hagyna zokogásod? Sírban nyugszanak mind, kiket szeretél; Egy bajtársad él csak, utolsó barátod, Nagy mult nagy tanuja. — de a mult nem ell! Csak felszárad, — és mily messze estél tőle!

Visszabüvölöd-e, márczius költője? ... S nyílik sirja ajka, s kél rajt radás: »Márczius örök, — az a föltámadás!«

Rákosi Jenő, az Otthon képviselőtében a sajtóról beszél.

Azon jogezimen állok itt, hogy mint az Otthon megbízottja, társaim írók és hírlapírók képviselőtében ünnepljek az ünnepőkkel ma, a sajtószabadság születése napján. De nekem úgy tet-zik, hogy olyan ez az ünnep, mintha a beteg ember házában hangosan beszélnek. Amíg itt ifjú lélekkel ünnepeünk, oda künn sokan járnak azzal a gondolattal, hogy nem kellene-e a sajtó gyámság alá helyezni? A sajtószabadság népszerűtlen ma és elben neme-ak az újságírók a hibásak, hanem hibás és ártatlan mind a három fakt r: az újságíró, a közönség, a hatóság. Ilyen szellemben folytatja azután beszédét, amely nagy hatást tett a hallgatókra.

Nagy hatást keltett a népszabadság-ünnep rendező bizottsága nevében felszólaló Feszty Árpád, akinek szép beszédéből közöljük a következőket:

Szomorú elenség zavarja meg szívünknek tiszta örömét.

Azt látjuk itt is, ott is, hogy a magyar népben sok helyütt kezd meginni a törhetlen ragaszkodás ahhoz a fajához, amely éki szabadságot adott. A magyar nép már meghallgatja azokat, akik azt hirdetik. Nem kell szeretni a hazát.

De hát az a művelt társadalom, amelyket isten a nép élére állított, valon szeret-e a hazát?

Csak az szereti a hazát, aki e földet a rajta élő néppel együtt védelmezi.

1000 évig védte a nemzeti társadalom e földet és e népet török, tatár, muszka, osztrák betörők pusztító hatalma ellen. A mai művelt társadalom van hivatta

arra, hogy megvédje e földet és a népet a tőke hatalma ellen.

A régi primitív, de becsületes gazdálkodást, amelylyel Magyarország tejből mézben folyó Kánaánnak nevezett, — új rendszer váltotta fel. A régi birtokos földjét a haza egy darabjának tekintette, a mai birtokosok előtt a haza egy-egy darabja nem más, mint pénzérték, befektetett tőke... A mai birtokosok s bérlok a mai rendszerrel ezrével kergetik el a földről a népet tengerentuli tartományokba, hogy ott keressék meg kenyerüket, ahol lehet. És nem cselekszik ezt hódítási vágyból. dicsőségért, nem is ellen éges szándék-ból, hanem tiszta kalkulusból.

De ez a kalkulus kegyetlenebb törőknél, tatárnál, mert az csak a testet ölte meg, kincsét rabolta el, csak a testét vitte ki rabszíjjon idegen országba, de ez a kalkulus, kitépi lelkükből a hazaszeretetet.

Gondoljunk arra ma, szabadságharcunk 50 éves fordulónapján, hogy egy újabb 50 év múlva a Magyar földön nem a buzának arany tengere fog s rugulni, hanem a fevert ka ics és az agyag és 50 esztendő múlva nem lesz Magyarországon hazáját szerető nép.

Addig kell ápolni ragaszkodását, a míg örömmel ragaszkodik. Azt megtartani nem lehet mással, mint szeretettel s jogos igényjeinek kielégítésével.

Ezeket elintézni az állambölcsek dolga, de van az irodalomnak, művészeknek ez irányban egy fontos hivatása. Könnyű gyógyítani ott, ahol a diagnózis világosan meg van állapítva. A magyar irodalomnak hivatása megállapítani ezt a diagnózist a politikások számára.

Írjuk meg, fessük le, hogy megösmertessük hibáját, hogy javítsuk erényét, hogy megszeressük, tárjuk fel nyomorát, baját, hogy megsajnáljuk és segíünk rajta. Magyar írók, művészek, kiket észszel s szívvel együtt áldott meg az Isten, siessetek! keltsetek fel a szeretetet a nép iránt.

Szabó Endrének a Szabadság ünnepén című költeményét szavaltta el ezután Gál Gyula a Vígyszínház tagja. A nagy hatást keltő költeményből közöljük a következő versszakot:

Mit ér a költő, bölcs, proféta  
S az igazság száz bajnoka,  
Hogyha szép álmok gondolatja  
Nem férhet a néphez soha.  
Hisz a ki nem mondott igazság,  
Ha száz böles fonta is ki körmén  
Egy hajszállal sem jobb sem rosszabb  
Mint a végre nem hajlott törvény,

De hogyha lantunknak danája  
Szabad csapongó szárnyat ölt.  
És elmondhatja milióknak  
Ígét a költő és a böles  
Még a pokolnak kapuját is  
Megmerjük s bírjuk vinni bátran  
Mert égi örömet nyerünk mi,  
A szabad szónak birtokában.

A nyomdász szózatát, amelyet Endrődi Sándor fogalmazásában Janovics Ferencz az 1848. márczius 15-iki s a történelmi nevezetességű sajtógépnek mondott el, a következőleg hangzik:

A kézi sajtó megtette a maga kötelességét, fölszabautotta a gondolatot. A rotációoknak is meg lesz a maguk hivatása, szabaddá tenni a hazát.

Janovics a hatóság szavakhoz még hozzátette:

— Éljen a sajtószabadság! Éljen a szabad gondolat!

Tóth Ödön, az egyetemi kör elnöke az ifjúság szónoka volt. A nagy nap jelentőségének fejtegetése után Jókaihoz fordulva így szólt:

Hozzad fordulok, ki a legendás világból — Hala az Istennek — miénk vagy, közöttünk élve magad is egy legenda.

Te hozzad szólok, te, a tizek utolsó élő törzse, ki egy emberöltő után is tavaszt bordsz lekedben, reánk árasztva költészetet, szíved aranyvirágát.

Boldog, te ki láttad szemekkel a születő megváltót, ki ott sirtál örömdobban, mikor Petőfi *Talpra magyarjárnak* lekesítő savaival ellet keresztölték az isteni újszülöt-tet s milliók örömkönyve volt a keresztvív.

Te végig jártad a Golgothát s te vagy, ki láttad a megjósolt föltámadást, ki láttad az áldások surját dusan kihajtani az ezer villim sujtotta törzson.

Te adtad nekünk, magyar fiataliságnak azt az észleljét; csak rövid ideje, hogy *lelked fiainak* szólítottál. Nagyobb kegyet nem adhat a milliók ura! Nos, azok vagyunk: lelked fia!

A Te kezébe tesszük a fogadalmat, a Te tedd a nemzet oltárára, hogy a magyar ifjúság ezt a hívó szót mindig meghallja, ha a föld összes hatalmai igyekeznek is tulzgni e szózatot és követni fogja a farsztó munkára a béke termékeny mezején, ha dolgozni kell a haza üdvéért, de követni fogja a harc csontmezejére is, ha meg kell halni érte, — követni fogja minden poklokon keresztül!

Jókai Mór zajos éljenzések között homlokra csókolta a fiatal szóköt.

Abrányi Emil és Jakab Ödön költeményeiket szavalták el s végül a budai da os egyesület B.lovich Imre vezetése alatt Zimay László Petőfi da ait adta elő.

A Vigadóból távozva, az ünneplő közönség szétszórt. Jókai Mór, Pósa Lajos, Bródy Sándor Feszty Árpád, Barbók Lajos és Rákosi Jenő pedig elmentek a *Petőfi-szoborhoz* és letették oda a Petőfi társaság, az Otthon és a népszabadság rendezőségének koszoruit.

### A polgárság ünnepe.

A főváros polgárságának szabadságünnepe délelőtt tizenegy órákor a nemzeti lovarda tizenegyes nagytermében rendezett nagyszabású ünnepel kezdődött. Több mint tízezer ember gyűlt itt össze a lovarda előtt s a szomszédos utcákba pedig meggyeszer ennyi ünneplő közönség szorongott.

Az elnökség, szónokok és hírlapírók pódiuma a terem közepén, a bal falnak mentén áll. Az emelvény magyar nemzeti színű szövettel van bevonva és kárpitszerű faragványokkal díszítve. Háttérben menyezetszerűen vörös bársony szőnyegek lógnak. Ezekent a magyar pajzsos, felette párna alatt Szt. István koronája. A pajzs jobb oldala mellett Kossuth Lajosnak 1847-ből eredő saját kezű aláírásával elátott, piúsbe foglalt, babérkoszorúval és nemzeti színekkel szegélyezett arcképe függ, a másik oldalon egy csatakép, amely Petőfi halálát ábrázolja, a szőnyegzet két felső szélén pedig egy-egy tábla 1848—1898 felirattal. A terem többi falrészeit közönségek kettős zászlók díszítik. A terem hajójában a hallgató közönség foglal helyet a terem hátsó részében levő szalonban az ez előtt álló ballustrádon és a terem elején levő karzatán a hölgyek nyrték elhelyezést.

Mintegy 15 000 főnyi közönség foglalta el a lovardát.

Tíz óra után pár perc eltel megindul az éljenzés — az utczáról behangzik a lelkes kiáltás, a hatalmas csarnokba viharosan vis-zhangoztatják:

— Éljen Lovakos!

— Éljen Mezősény!

Ők érkeznek legelőször a honatyák közül a polgárság ünnepére.

Ezután az éljenzés folyton megújul, amint a népszerűbb férfiak megjelennek.

Mezey Péter, Fényffy Kálmán, dr. Molnár Jenő, Kardhordó Árpád, Klein Pál az elnökség tagjai sorra érkeznek, mindenkit lelkes éljenzés fogadja.

Viharoként zug fel a lelkesedés, amikor étkön Apponyi Albert gróffal és Horánszky Nándorral megjelennek a nemzeti párti képviselők, Fürster Ottó, Korniss Ferencz, Szentpály Jenő, Makkfalvy Géza, Boljár Ferencz, Beöthy Ákos, Teánka Oszkár, Sik Sándor dr.

Nagy lelkesedéssel üdvözlik Madarász Józsefet.

A Lovarda előtti óriási tömeg zug, háborog. A szük kapun lassan jut be a sok ezernyi nép.

Tizenegy órákor jönnek az egyetemi

Itak, élükön délcege, díszmagyarban Szemenyey Kornél, az ifjuság szónoka. Bolyár Ferenc képviselőt érkezésekor melegen üdvözlők. Győri Eleket lelkesen megjelözik. Károlyi István gróf, aki a gyűlés elnökségét elfogadta Velenczéből levélben mentette ki elmaradását s így Horánszky Viktor orsz. képviselőt kérték fel az elnöki tiszt elfogadására. A nemzeti párt elnöke készséggel tett eleget a meghívásnak.

A fal mentén a «szocialisták» helyezkedtek el zárt sorokban.

Pontban tizenegy órákor adja meg Ziegler karnagy a jelt, s felhangoznak a «Szózat» fenséges akkordjai. Több fővárosi dalárda egyesült erre az impozáns megnyitó dalra.

Most Horánszky Nándor, a gyűlés elnöke lépett az emelvény szélén levő szézek elé.

Sok ezer ajakról hangzott fel az éljen.

Horánszky mély esend közepett így kezdette beszédét:

**Tisztelt polgártársaim!**

E hazafias ünnepség kezdete előtt tisztelettel bejelentem, hogy Károlyi István gróf elfogadta a polgárság megítélését meghívását az elnöki tisztre, de betegsége folytán Velenczéből levélben kérte fel szót, hogy elnöki tisztség helyettesítésére, Károlyi gróf meleg és hazafias levelét felolvassa.

Károlyi gróf Velenczéből, márczius tizenegyedikén kelt levelében betegségevel ment ki távollmaradását, többek között így ír:

Ha nem volnék férfiú és nem tudnék uralkodni érzelmim felett, könnyek hullamának szememből e pillanatban. Visszagondolva a 48-as idők, márczius 15-ére, végigvonulni látom szemem előtt az akkori idők mártírjainak, hőseinek a szabadságot, a nép felszabadításáért kivégzett, elesett, az alkotmány megalapításáért munkálkodó nagy gondolkodóknak szent érzelmét.

... Adja Isten, hogy a magyar az oltár szent képeként csodálja, imádja, nemzedékről nemzedékre, őket és emlékeiket.

... Adja Isten, hogy a közpályán lelkövetelt vétségek fölött bíró, ne a kard éle, vagy a golyó egyetlen röple, de az ország törvénye legyen.

A beszéd végén passzusza ez: Üdvözlöm önöket tisztelt polgártársaim e szavakkal: Áldás hazánkra! Éljen a király!

Károlyi gróf levelének felolvasása után viharos éljenzés zugott végig a csarnokon.

— Örömmel üdvözlöm önöket — szolt most Horánszky — akik a 48-as nagy események ünnepére eljöttek. Érezzük, hogy a nagy jellemek hatalmas alkotásai nemcsak a nemzeti önállóságot fektették igaz alapra, hanem ezt az alapot összegegyeztették a szabadság, egyenlőség, testvériség elveivel. Ez a nemzeti haladás útja!

Amely nemzet nem követi történelmi hagyományait, az nem lelkesülhet. A történelmi hagyományból merített lelkesedés vitte a nemzetet a 48-as nagy alkotások útjára. Nem feladata e nagy kor nagyjainak méltatása.

Ez a feladat azokra a polgártársakra kerül, a kik ma lelkesíteni fognak szavakkal. Szóló csak az elnöki tiszt. Midőn az ünnepet megnyitja, kéri Beöthy Ákos polgártársat, hogy tartsa meg beszédét.

Viharral zúgott fel az éljen.

Beöthy Ákos általános nagy figyelem közt így szolt:

Az 1848. márczius tizenötödiki nagy napot az országos közvélemény 50 év óta nemzeti ünneppé avatta. A magyar alkotmány az képezi signaturáját, hogy az nem volt kártyaalkotmány, nem jött úgy létre, mint ahogy Jupiter fejéből kipattant Minerva. A magyar alkotmány a nemzet ezredéves történetének jogalkotó erői összességének a folyamánya. A magyar alkotmány számtalan természeti és szikladarabokból épült. Ennek a talapzatnak az alkatelemeit képezték: a pusztaszeri összerendezés, a királyság alakítása, az aranybulla, pragmatika sanctio, a jelentős 1791-iki törvények, köztük

a halhatatlan X. törvények. A 48-iki törvényhozók méltán hivatkozhattak arra, hogy ők tulajdonképpen az eszméket nem vették be a magyar alkotmányba. Ők a nemzetet csak élvélhetetlen jogaihoz helyezték vissza.

Része van azokban márczius 15-ének és annak a nagyjelentőségű napnak, amikor a 48-iki törvények szentesítettek és a fejedelem és a nemzet akarata egy közös lényben egyesült. Márczius 15-ikén azonban egy új hatalmas tényező nyomult be diadalmasan Magyarországot közéletébe. Ez volt az országos közvélemény első megnyilatkozása. A szikra, ami a fővárosban kigyuladt lángba borította az egész országot.

Meg kell tehát márczius 11-ét ünnepelni, ez az országunk nemcsak joga, hanem kötelessége.

A magyar alkotmányok voltak számtalan viszontagságai, ezek újabb időben egy forrásra vezethetők vissza, arra, hogy nem volt meg a paritás a magyar királyi és osztrák császári korona közt. A magyar korona az osztrák koronának hűbérese volt, ami nem mindig volt magának a koronának politikája. Osztrák politikusok tették ezt, gyakran idegenek.

Különösen siralmas volt az ország helyzete e század elején. Széchenyi maga konstata: «Álomkorszakban dermedez nemzetünk». És midőn a nemzet Széchenyi lángszavára új életre ébredt, ez csak azért történt, hogy szemben találta magát a közjogi politikai és társadalmi problémák egész özelel, amelyek a legerősebb nemzetek erejét is próbára teszik. A nemzet azonban feladatának magaslatára állott. Az egyszerű emberekben, abban az egyszerű társadalomban hatalmasan lobogott az ősi magyar virtus, a szabadságnak szeretete, a büszke dac és nyers függetlenség.

Még az a sokat ócsárolt booskoros nemesség is nem egy vármegyében mond, juk Zalában, Biharban és Szatmárban agyonverte magát, hogy követelneik utasításba adassa a közös teherviselés nagy elvét. A nemzetnek termő ereje, amely 100 esztendőn keresztül szunynyadott, egyszerre csak a legerősebb növényzethen, a legpompásabb virágzatban nyilatkozott. Költők, írók, államférfiak csak úgy törtettek és hozzá ezen titáni nemzedék legnagyobb alakja, a nemzet választott vezére: Kossuth Lajos. Kossuth Lajos nemcsak a magyar hanem a világtörténelnek egyik legnagyobb alakja; tele lángoló honszeretettel, önzetlenséggel. Eppen oly nagy szónok: mint a mily nagy államférfi. Epp oly nagy a béke, mint a háboru művében. Amint a régi Magyarország omladványából megalkotta az új Magyarországot, éppen úgy varázsolta elő a lelkesedés talajából a győzelmes hadseregeket, a névtelen fellesteket, akik Magyarország zászlait győzelemről győzelemre vitték. Kossuth Lajos nagyságát hirdetik a 48-iki törvények. Egy klasszikus tanu, Deák Ferenc ezekről 1867-ben a kiegyezési törvény tárgyalásánál így nyilatkozott:

«Az 1848-iki nagy átalakulás művét össze fogja a történet kötni azon férfiú nevével, aki azt 1848-ban megindította és ernyedetlen erővel keresztül vitte. Daczára a bekövetkezett szerencsétlen eseményeknek, művének ezen része fenmaradt és fenn fog maradni, míg nemzetünk él, országunk áll és ahhoz a nemzetnek emléke és halála hozzá van fűzve.»

Ezek a 48-iki törvények át voltak hatva a Szabadság, Egyenlőség és Testvériség magasztos eszméitől, de ezeket összhangba hozták a magyar alkotmány sarkalatos követelményeivel. Mikor a reakció megkezdte aknamunkáját, felbujtotta a németiségeket, Kossuth a következő kijelentést tette: «A magyar nemzet királysági érzelmű. A magyar nemzetnek Budán királyra van szüksége. Hozza Isten körünkbe ő Felségét! De ő Felségének a magyar királyi széket a maga és családja számára biztosítani kell. Jöjjen és biztosítva lesse! Ha ez nem történhetné en a legitimitás biztosítására meg egy módot ismerek. Ő felsége is volt ifjabb koronázott király atyja életében. Adjon tehát nekünk egy ifjabb királyt Ferencz József főherczeg személyében.

Es a magyar nemzet politikájában akkor semmi sem volt osztrák ellenes. Ugyancsak ezen időkben Kossuth Lajos tette az indítványt, hogy a magyar országgyűlés küldjön küldöttséget a bécsi Reichsrathhoz, hogy a függő kérdéseket a méltányosság alapján elintézzék.

Fejét azonban nem akarta járomba hajtani a magyar nemzet, fegyvert fogott és az egyenlőtlen harcban dicsőséggel elbukott. A hagyományos osztrák politika teljes diadalt ült és mi lett a vége? Diestelen bukás, Solferino és Kö-nigrütz; a monarkia teljes elzűllése és szétmálása. Az igazságos fejedelem belátta, hogy lelkiismeretlen tanácsadói hová juttatták a monarkiat, kibékült nemzetével és Szt.-István koronájával megkoronázta magát. Ezen kibékülés legnagyobb ténye és eredménye az 1848-iki törvények teljes elismerése és helyreállítása. A másik eredmény, hogy a nemzet törvényes alapot nyert, hogy a 48-iki törvényeket megvalósíthassa és megtartsa.

Akarom hiinni, hogyha teltre kerül a dolog, mi sem leszünk rosszabbat, mint apáink. És azért hát ám lobogjon az oltár tüze! Szálljon magasba a fohász! Legyen áldott e napnak emléke! Legyen áldott a magyar hazai (Lelkesült, szünni nem akaró éljenzés!)

Beöthy Ákos lendületes beszédét közben a kapu felől a künnrekedtek zaja zavarta, de a csarnokot zsúfolásig megtöltött sok ezernyi nép mély áhitattal hallgatta s az egyre megújuló éljenzés elfojtotta a terembe be nem fért nép utcai zibongását.

— A magyar nemzetnek Budán királyra van szüksége...! mikor Beöthy Kossuth Lajos eszavait cizálta: — Éljen a király Budán! — zúg fel a csarnokban sok ezer ajakról.

— Ferdinánd is volt ifjabb király atyja életében, ha tehát ő nem jöhetne, jöjjen helyette Budára az ifjabb király, Első Ferencz József! Folytassa Beöthy. — Éljen! Éljen! Éljen! — zúg perczekig.

Beöthy Ákos után Győry Elek tartott nem kevésbé lelkes beszédet.

Amikor Győry így szolt:

— Kivivla a nemzet a független Magyarországot, a sajtószabadságot! A szocialisták csoportjából erre száz kéz emeli magasba a «Népszava» legutóbbi elkobzott példányát s kiáltják:

— Ime, a sajtószabadság...! Szemenyey Kornél, az egyetemi ifjuság szónoka ekkép beszélt: Esküdni jöttem, nem beszélni. — Magyarország egész ifjuságának, a márcziusi ifjuság ivadékaik nevében teszem le a lelkesedésnek és kegyeletnek piros virágait az emlékezés oltárára. —

Esküdni jöttünk nem beszélni. És előttek Ünneplő Község, kik a nemzet tanui vagytok, írt mondjuk, hogy Ti, Szónokló férfiak, elhoztátok az emlékezés és lelkesedés melegét, hogy lángra gyujtsátok az ifju sziveket, — mi pedig elhoztuk áldozatul a haza oltárára az ifjuság aczellakarjait, szívünk minden dobbanását, lelkünk minden gondolatját, vérünket és életünket: erre esküszünk!!!

Jámbor Gyula ügyvéd a budai polgárságnak nagy tetszéssel fogadott szónoka volt. A többi közt így szolt:

Nincs a nemzetnek kegyetesebb ünnepe márczius 15-énél, mert ez a nagy nap a szabadság ébredésének magasztos ünnepe. Márczius 15-én hirdették a szólás- és sajtószabadság magasztos ígeit, ezeket most rabláncra akarják fűzni, pedig a szabadság nemcsak visszhangja a társadalomnak, hanem lelke és vére. Azután áttér a szónok, hogy a magyar nemzet ma mit követel, hogy a mai fényes és magasztos ünnepet — ugymond — méltóan fejezzük be és boldogság honolhasson polgártársaink szívében.

Rendkívül nagy figyelmet keltett Jámbor beszédében az új 12 pont fejtegetése.

Az elnöknek befejező szavai után az ünneplő község az Isten áld meg a magyar! dalolása közben emelkedett hangulatban szolt szót.

## Az új 12 pont.

A márczius 15-iki ünnep radikális szónokai új nemzeti követelésekkép új 12 pontot hangoztattak. A lovardai gyűlésen Jámbor Gyula ügyvéd fejtegette ez eszméket. A nyomtatásban is osztogatott új 12 pont a következőleg hangzik:

### Mit követel

1898. márczius 15-én

### a magyar nemzet?

Függetlenséget a hazának!  
Szabadságot, jólétet a népnek!

1. Követeljük Magyarország teljes politikai és gazdasági függetlenségét.

2. Követeljük az általános választási jogot községenként való titkos szavazással. Követeljük a népfelügyelvény elve alapján való alkotmányos kormányzatot a végrehajtó hatalom tultengésének korlátozásával, a parlamenti reformot a főrendiház eltörlésével, a választókerületek arányos beosztásával, a kerületek visszahívó jogával, az összeréphetlenség szigorú alkalmazásával és az alkotmányt érintő törvényjavaslatok felett való népszavazással.

3. Követeljük a születési és vagyoni valamint a papi és katonai kiváltságok, továbbá az emberi egyenlőséget sértő összes címek, rangok és rendjelek eltörlését, valamint ezek viselésének büntetését.

4. Követeljük a teljes lelkiismeret- és gondolat-szabadságot a korlátlan szólás- és sajtószabadsággal, egyesülési és gyűlékezési joggal. Követeljük a hírlapi óvadék eltörlését, az esküdtnek kisorsolás útján való megállapítását. Követeljük a fejedelmi és miniszteri rendeletekkel való kormányzás megszüntetését, és különösen az egyesülési, gyűlékezési és sajtószabadságot korlátozó rendeletek eltörlését és örökre érvénytelenné való nyilvánítását.

5. Követeljük a közteherviselés arányos megosztását a fokozatos adórendszerrel, a bürzejáték megadóztatásával, a földadó leszállításával és az ármentesítési költségeknek az állam által való viselésével. Követeljük a hitbizományok eltörlését, a fejedelmi adományozásból származó főpapi javaknak az állam tulajdonába való visszajuttatását, egyáltalában az összes nagyuradalmak kisajátítását az állam által és parcellázva áruba bocsátását és a nép közt bérletül való kiosztását, valamint az egyéni tulajdont képezhető földbirtok nagyságának meghatározását. Követeljük a tehermentes létalap megállapítását, s követeljük, hogy ne legyen szabad lefoglalni azt a legcsekélyebb ingó és ingatlan birtokmennyiséget, mely az élet fenntartására okvetlen szükséges.

6. Követeljük az önálló venterületen a honi ipar védelmét az idegen iparcsikk ellenében alkalmas védőmunka felállításával. Követeljük a közmunkáknak, az állam, vármegyék, városok és községek számára történő szállításoknak nyílt pályázaton való kiadását. Követeljük a dohány- és só-egyedüvés megszüntetését, továbbá a szabad italmérvést és a szegény embereket sújtó fogyasztási adók eltörlését. Követeljük az önálló nemzeti bank oly szervezését, hogy az üzoráskodó takarékpénztárak járma alól a nép felszabaduljon, a kisiparos hitelhez jusson és a földhitel olcsóbbá váljék. Követeljük a teljes munkávédelmet, a balesetek elleni biztosítást és az ellátást betegség, munkaképtelenség és agkor esetében és ennek országos rendezését.

7. Követeljük az önkormányzati intézmények helyreállítását és fejlesztését úgy a közigazgatási, mint az egyházi téren. Követeljük a bíróságok függetlenítését akként, hogy se előléptetés, se kitüntetés ne függjön fejedelmi, vagy kormányhatalomtól és követeljük a bírói szolgabírói és rendőrkapitányi kinevezési bíráskodás megszüntetését. Követeljük az ingyenessé igazságszolgáltatást a bélyegek eltörlésével és a perköltségek korlátozásával. Követeljük a hivatalnokok füg-

getlenségének törvényes szabállyal való biztosítását.

8. Követeljük *ingyenes állami közoktatást* a kötelező néptanítástól kezdve az egyetemi oktatásig. Követeljük a teljes vallásszabadságot. Követeljük a papi nőtlenység és a katonai házassági biztosíték erkölcstelen intézményeinek eltörlését. Követeljük a vallás szerint való hivatalos megkülönböztetés megszüntetését.

9. Követeljük a békét a nem magyarajku nemzetiségekkel a szabadság intézményei alapján az államnyelv jogainak érvényesítésével.

10. Követeljük a költséges nagyhatalmi törekvésekről való lemondást és *országunknak* a nagyhatalmak által semleges területként való elismerését s ennek bekövetkeztével az *állandó hadsereg megszüntetését* s addig is a véderőnek a magyar alkotmányra való felelősségét.

11. Követeljük *Magyarország területi épségének visszaállítását*, Dalmáciának hazánkhoz való visszaadásával, Pozsega, Szerém, Verőce és Valkó vármegyék régi területének és a tengerpartnak az anyaországhoz való visszakapcsolásával és az állami felségjogoknak Horvátországgal szemben való teljes érvényesítésével.

12. Követeljük *márczius 15-ének nemzeti ünnepként* való megtartását, követeljük a márczius 15-iki eszméket kifejező 1848-iki törvények alkotása és védelmezése körül érdemeket szerzett *Kossuth Lajos* kormányzóknak és az 1848. és 1849-iki minisztereknek és honvédek, valamint *vértanúk* dícső emlékének törvényben való megörökítését és ünnepelését.

*Éljen a népszabadságon felépülő független Magyarország!*

### Körmenet.

A polgárság és egyetemi ifjuság körmenetéhez a polgárság délután 2 órakor a Várháztéren kezdett gyülekezni, az egyetemi ifjuság pedig az egyetemtéren. Együttösen vonulnak d. u. 3 órakor a muzeumkerbe, innen fel a várba a vértanúk szobrához, onnan a Petőfi-szoborhoz. Az eloszlás pedig a Baross-utca 59. sz. a függetlenség és polgári kör előtt lesz.

### Az iskolák ünnepe.

A magyar ifjuság ma fővárosszerte hatalmasan vette ki részét márczius 15-ének megünnepléséből. Zsufolt dísztermeket és ünnepi színbe öltözött iskolákat talált tudósítónk mindenfelé és csak imitt-amott láttunk komor külsejű néma iskolát, amely nem tud ünnepülni. Különösen impozánsul ünnepeltek a községi polgári és reáliskolák. A harmoniát itt csupán a fővárosi elemi ipariskolák rontották, ahol rendes előadások folytak. A tanítók kaszinója ugyan kérvényt adott be a tanácshoz ünnepélyrendezés tárgyában, azonban a tanács nem tartotta szükségesnek régebbi határozatát megváltoztatni. Ennek következtében 60 elemi és 20 ipariskolánkban rendes előadások voltak. A szülők köztudata is annyira hitte legalább a szünnap engedélyezését, hogy a tanítások megtartását külön kellett kihirdetni. Nevezetes, hogy néhány elemi iskola ma tartotta a »tiz szobor«-ünnepet.

A ma délelőtt lefolyt iskolai ünnepekről a következőkben számolunk be.

#### Hivatalosan ünnepeltek:

**A krisztinavárosi polg. leányiskola.** Az ünnepélyt Szabó József igazgató nyitotta meg. A várbeli fővárosi felsőbb leányiskola Pórá Ferenc igazgató; a II. ker. felső kereskedelmi iskola Péter János igazgató vezetésével tartotta az ünnepélyt. Az utóbbi helyen az ünnepi beszédet *Wagenhofer József* tanár mondta. A II. kerületi polgári leányiskola és női kereskedelmi tanfolyam ünnepélyén Nagyörsi Ferenc dr. tanár mondott alkalmi beszédet. A II. ker.

polgári fiúiskola ünnepélyén a megnyitót beszédet *Szenecsy Mihály* igazgató, az ünnepi beszédet *Buzás István* tanár tartotta. Az *ujlaki polgári leány iskolában* Götz József dr. igazgató vezette az ünnepélyt. A III. ker. polgári fiúiskolában *Halász Gyula* igazgató és *Krausz Jakab* dr. tanár mondott alkalmi beszédeket.

A IV. kerületi községi főreáliskola ünnepe d. e. 10 órakor kezdődött *Báthory Nándor* igazgató, megnyitót beszédével. A nap jelentőségét *Jána József* tanár méltatta. A IV. kerületi községi felsőbb leányiskola ünnepén *Hahóthy Sándor* igazgató megnyitóját után *Sancz Erzsébet* tanárnő lelkesen beszélt márczius 15-éről. Különösen tetszett az iskola énekara által előadott »Ima«-Bánk-bán-ból.

A budapesti ág. h. ev. főgimnáziumban az ünnepi beszédet *Serédy Lajos* dr. mondta el.

A IV. kerületi kerületi, községi polg. leányiskolában a megnyitót és záróbeszédet *Sztojánovics István* igazgató mondta.

A budapesti piarista főgimnázium ünnepe szent misével vette kezdetét. Mire után az iskolai ünnep megnyitójaként a *Hunyadi-induló* adta elő a tanulók zenekara. Az ünnepi beszédet *Siklóssy László*, 8. oszt. tanuló tartotta. Az ünnepet a *Rákóczy-induló* fejezte be.

A V. ker. vadász-utcai polg. leányiskola és női kereskedelmi tanfolyam ünnepét *Gyulay Béla* jr.; a VI. ker. polgári fiúiskolában *Roller Mátys* igazgató nyitotta meg, a nap jelentőségét *Kozári Gyula* tanár fejezte.

*Róser János* felső kereskedelmi és polgári isk. liban. *Itchy János*, tanár emelkedett hangú ünnepi beszédet mondott.

A VI. községi polgári leány iskolában *Olzal János*, igazgató nyitotta meg az ünnepet és *Thész János* tanár beszélt.

A VIII. ker. németutcai iskolában *Ullrich Gyula* és *Csomóssy István* tartottak beszédeket. Az ünnep a szabad ég alatt az iskola nagy udvarában ment végbe.

Az *israelita polgári iskolában* *Stern Abraham* igazgató és *Braun* tanár tartottak beszédet.

A VII. ker. *Kazinczy-utcai* polg. fiúiskolában *Lád Károly* bevezető beszéde után *Barna Jónás* tanár beszélt a nap fontosságáról.

A VII. ker. polg. leányiskolában különösen az énekkar tűnt ki *Vajdaffy Béla*, énektanár vezetésével.

A VI. ker. práter-utcai polg. leányiskola és női kereskedelmi ünnepén *Wittinger János* igazgató beszélt. Ezt *Tanos László* tanár történelmi fejtegetései követték.

A IX. ker. közs. felső kereskedelmi iskola tanári kara és tanuló ifjusága együttesen rendezték az ünnepet. *Filtinger* igazgató, majd *Körömi Árpád* dr. és *Kacziány Géza* voltak az ünnepi szónokok.

A budapesti ev. ref. főgimnázium a 220. dícséret 7. versével kezdte meg ünnepélyét. Beszédeket mondottak: *Molnár Sándor* igazgató, *Pruszinszky Pál* dr. tanár és *Glatz János* VIII. oszt. tan. *Szalay Károly* tanár saját odáját szavalta el.

Az ó-budai polgári fiúiskolában *Halász Gyula* igazgató, *Taksonyi József* és *Krausz Jakab* tanár voltak az ünnepi szónokok. Önképzőköri ünnepek voltak a II. kerületi állami főreáliskola Révai körében; az V. ker. állami főreáliskola irodalmi iskolájában; a VI. ker. állami főreál «Arany-János» önképzőkörében; a VII. ker. *Barcsay-utcai* főgimnáziumban. A Práter-utcai és Baross-utcai elemi iskolák tíz szobor ünnepet tartottak. A »Pedagógiumon«- csak az elemi képző ünnepelt.

#### Különlétek.

— **Szalavszky gyógyul.** *Szalavszky* főispán állapotában a javulás tartós, bár a golyót még mindig nem távolították el a sebből. A mai napon is sokan látogatták a sebesültet, akinél *Fejérváry Géza* báró is hosszabb ideig időzött.

— **800 munkás kenyér nélkül.** Fiuméből táviratozzák: A torpedó-gyár munkásai nem tűrhették egyik munkavezető embertelen bánásmódját, őt kifütyülték. Midőn a munkavezető azért őket kérdőre vonta, a munkások egyike megtámadta őt, mire a többi munkás is rátámadt. *Scarmelli* munkavezető elmenekült. A gyárat tegnap este további intézkedésig a tulajdonosok bezáratták. 800 munkás kenyér nélkül van. Ma ülést tartanak.

— **A szabadságharc története.** Éppen most, amikor félszázados fordulójához értünk a 48-as nagy küzdelmeknek, amikor a régi lánggal, régi tűzzel dobog fel újra szívünk, akad egy kiváló író, aki tollának ékes írásával élénk varázsolja szabadságharcunkat igaz, hűséges képében. *Gracza György* könyve ez *1848-49-magyar szabadságharc története*, mely öt nagy kötetben most került ki *Lampel R. (Wodianer F. és Fiai)* kiadásában. Ennél a gyönyörű munkánál maradandóbb emléke nem lehet volna állítható a nagy időknek. Írásban és képből egy állítja élénk, amint azt eddig egyetlen munkában nem láttuk még. Óriási ga dag anyaga volt az írónak; emlékiratok, naplók, egykoru levelek, melyek magánosoknál őrizve, vagy ereklye-muzeumokba temetve a tudomány számára eddigelé ismeretlenek voltak. *Gracza* mindezeket fölkeresette és minden használható anyagot földolgozott nagy munkájába. Nem szorítkozik tisztán a szabadságharc eseményeire. Megismertette az előző korszak eszméivel, törekvéseivel, hogy annál tisztább legyen a később következett idők képe. Ezt a képet megrajzolta pedig nem a tudomány száraz nyelvén, hanem úgy, hogy akinek a kezébe kerül igaz gyönyörűsége telik benne. Nem ismerünk magyar könyvet, melyhez annyi magyarzó kép járulna, mint *Gracza*éhoz. Közel ezer illusztráció van benne. Arcképek a kor nevezetesebb szereplőiről; csatáképek hiteles fölvetelekkel másolva, fontos kiáltványok, levelek, ereklyék másolatai; allegorikus rajzok, melyek szabadságharcot megdicsőítik: szóval minden elképzelhető, ami képből is élénk varázsolja mindazt, ami akkor történt, s a könyvet, hogy mindenki könnyen megszerezhesse a kiadó igen kis részletfizetésre is odaadja. Szerezze meg mindenki és ne legyen magyar ház, melyből hiányozzék. Szébb emléke nem lehet a félszázados évforduló ünnepéről senkinek.

— **Az új lutri.** Az osztálysorsjátéknak mára kitűzött huzása a nemzeti ünnep miatt elmaradt. A legközelebbi huzás csütörtökön lesz.

— **Öngyilkosság.** *Németh Ferenc* kőműves segéd *Szvetenay-utca* 20. szám alatt levő lakásán felakasztotta magát.

#### Mai színházi műsorok:

**A Nemzeti színházban:** II. *Rákóczy Ferenc fogsága* *Szigligeti* drámája. Főszereplők: *Jászai M., Somló, Gyenes, Iványi, Vízvári, Szacsay, Zilahy, Gabányi* Kezdeté 7 órakor.

**Az Operaházban:** *Hunyadi László* *Erkel F.* operája. Főszereplők: *Kiss, Arányi, Gabos N., Noy D., Blätterbauer, F. Penni J.* Kezdeté 7 órakor.

**A városi színházban:** nincs előadás.

**A városi színházban:** Ünnepi előadás: I. *Rákóczy* nyitány *Keller* *Béla*tól. II. *A szabadság ünnepe:* írta *Kozma Andor*. III. *Erkel-Kun Bánk-Bán ábránd*. IV. *Melyiket a kilenc közül?* Szini móka, írta *Jókai Mór*. Kezdeté fél 8 órakor.

**A népszínházban:** 1848. (*Hadak utja*) *Verő György* *latványos, zenés színműve* 11 képből. Kezdeté 7 órakor.

**A magyar színházban:** *Aranylakodalm* 1848-1898. *Bóthy László* és *Rakosi Viktor* színjátéka 8 képből. Kezdeté 7 órakor

Felelős szerkesztő *Neszmély Artur*

Nagy körkép a szabadságharcból

**Bem és Petőfi**

Nagy-Szeben bevételénél 1849.

Látható mindennap reggel 9 órától. Arena-ut 70. sz. Belépti díj 50 kr

A szabadságharc 50 éves jubileumára teljesen megjelent történelmi nemzeti díszmunka.

**GRACZA GYÖRGY**  
**Az 1848/49.**

**Magyar**  
**Szabadságharc Története**

Az illusztrációkat (881 kép és színnyomatu műmellékletek) összeállította *Kreith Béla* gróf. — Teljes öt díszkötésű a budai honvédszobor dombornyomatával ellátott kötetben ára 35 frt. Öt kötetben füze 28 frt. Füzetenként is kapható 96 füzet egyenként 30 krajczárjával.

A nagy munkában foglalt képek következőképpen oszlanak meg:

Tartalmaz 338 arcképet, továbbá ereklyéket, hasonmásokat, forradalmi és csatáképeket, allegorikus képeket, gnyképeket stb. stb. Összesen 881 kép, színes műmellékletek, nevezetesebb térképek.

Az 5 kötetre terjedő teljesen befejezett mű ára pompás dombornyomatu diszkrét.

35 frt.

és alanti I. sz. megrendelő jegy kitöltésével 2 frtos havi részletre kapható. Daczára továbbá a mű teljes voltának, úgy mint eddig, ezentul is 30 kr-os füzetekben szerezhető be a mű következő előfizetési árákon:

Teljes 96 füzetben.  
Egynegyed évre (6 füzet) . . . 1 frt 80 kr.  
Egyfél évre (12 füzet) . . . 3 frt 60 kr.  
Egész évre (24 füzet) . . . 7 frt 20 kr.  
E czélból a II. számú megrendelő-jegy töltendő ki s az összeg egyidejűleg beküldendő.

#### I. Megrendelő-jegy részletfizetésre.

Alulírott *Lampel Róbert* kiadóhivatalából Budapesten, ezennel megrendelem:

#### Gracza:

„Szabadságharc Története“

Teljes mű 5 kötetben összesen 35 forintért. Kötelezem magamat az I. kötet átvételétől illetőleg hotól kezdve mindaddig havonként 2 frtot befizetni, míg a teljes mű törlesztve nincs.

A részletfizetések be nem tartása esetén a részletfizetési kedvezmény megszűnik s a teljes hátralék azonnal esedékessé válik.

Tudomásul veszem, hogy az első részlet utánvétetik a többi részlet pedig a cég által beküldendő postatakarépként befizetési lapokon díjmentesen küldhető.

Kelet  
Név  
Lakhely  
Állás  
(Kérjük olvashatóan kitölteni.)

#### Az utólványszelvényre ragasztandó.

#### II. Megrendelő-jegy előfizetésre.

Alulírott *Lampel Róbert* kiadóhivatalánál Budapesten, ezennel előfizetek:

#### Gracza-Kreith:

„Szabadságharc Története“ 30 kros füzetekben:

Egynegyed évre (6 füzet) 1 frt 80 kr.  
Egyfél évre (12 füzet) 3 frt 60 kr.  
Egész évre (24 füzet) 7 frt 20 kr.

a nem kívánt előfizetés törölendő és a megfelelő összeget egyidejűleg postautalvánnyal küldöm

Kelet és lakhely:

Név:

Megrendelések **LAMPEL RÓBERT** (Wodianer F. és Fiai) könyvkiadóhivatalának, Budapest, **Andrássy-ut 21. sz.** küldendők be

Kivágandó és beküldendő.